

Taryhyň jümmüşine aralaşyp...

Category:

Edebi

makalalar, Kitapcy, Powestler, Publisistika, Romanlar, Türkmen dili
написано kitapcy | 23 января, 2025

Taryhyň jümmüşine aralaşyp... TARYHYŇ JÜMMÜŞİNE ARALAŞYP...

Özbek ýazyjysy Pirimkul Kadyrow edebiyat meýdanynda, okyjylaryň arasynda giňden tanalýan ussat. Ylaýta-da onuň taryhy temadan döreden eserleri meşhur. Elbetde, bu ýagdaý onuň zamandaşlarynyň, «Üç kök», «Gara gözli humaýym» romanlarynyň, «Miras», «Erkinlik» powestleriniň, onlarça hekaýasynyň, ýol ýazgylarynyň, publisistikasynyň ähmiýetini sähelçe-de peseldenok. «Üç kök» bilen «Gara gözli humaýym» diňe özbek okyjylaryny begendirmek bilen çäklenmedi, Moskwada rus dilinde-de çykdy. Arassa ynsap we galp şöhrat hakda tolgundyryjy gürrüň berýän «Erkinlik» powesti Baýramdurdy Sähedowyň terjimesinde türkmen okyjylaryna ýetirildi.

Taryhy romanlara gezek gelende, ýazyjynyň galamy, zehini, tejribesi, gözýetimi has ýiti işledi. Aýratynam, «Ýyldyzly gjeler» romany Pirimkul Kadyrowa şöhrat getirdi, ol hutumly epopeýasy üçin Özbegistan SSR-niň Hamza adyndaky döwlet baýragyna mynasyp boldy.

«Ýyldyzly gjeler»... Ýazyjy bu tanymal eserinde XV-XVI asyrlara siňip gidýär, şa hem-de şahyr Zahiriddin Babryň azaply ykbalyny yzarlaýar. Şa hem-de şahyr... Babyr şa, elbetde, täjitagtyň, häkimligiň ýşkyna düşmän, nähak gan dökmän oňup bilenok. **Sebäbi ol şä!** Şol bir wagtyň özünde ol ynsabyna diň salýar, öte geçmeleri üçin ökünýär, ejir çekýär, owgan, hindi, bengal, Orta Aziýa halklarynyň arasyна dostluk köprüsini salmak üçin ylas edýär. **Sebäbi ol şahyr!** Babyr-şahyr üçin adamyň göwnüni awlamakdan, onuň aladasы bilen ýaşamakdan, ony şirin sözüň bilen söýmekden hem terbiýelemekden belent borç ýok. Pirimkul Kadyrow Babyrdaky şa hem şahyr obrazlarynyň gapma-garşylygyny, barlyşyksız tutluşygyny bendiwan edýän görnüşde janlandyrýar. Bu romanda gozgalýan meseleler,

görkezilýän häsiýetler galareýasy köp we dürli-dürlı, çuň hem çeperçilik ýugrumy ýetirilen. «Ýyldyzly gijelerde» ýazyjy uly problemany öñe sürýär: feodal uruşlary näletleýär, birek-biregi çapmagyň ynsançylykdan däldigini okyjynyň aňyna guýýar. Şonuň üçinem «Ýyldyzly gijeler» döwrebap ýaňlanýar, şu günki günlerimiziň aladalary bilen utgaşyp gidýär, adamlary süýji ýasaýşa, düşünişmäge, ysnyşmaga çagyryára. Diýmek, romanda nesillere asyllı sargyt, ýürekdeş maslahat bar!

Men «Ýyldyzly gijeleri» höwesli terjime etdim, terjimäni okap gören Pirimkul eke (biz oňa söýgi hem hormat bilen şeýle diýýaris):

– Ynha, indi men türkmenem boldum. Magtymgulynyň dilinde sözlemek, Magtymgulynyň iline aýlanmak meniň ömrüme özür goşar, rahmat! – diýip, tolguna-tolguna gepledı.

Pirimkul eke türkmen dilini örän oňat bilyär. Ol belli ýazyjymyz Hydyr Derýaýewiň «Ykbal» trilogiyasyny türkmençeden özbekçä geçirip, biziň üçinem ägirt hyzmat görkezdi.

Taryhy temadan azy ýaran ýazyjy sindizem Babyrdan daşlaşanok, Orta Aziýa-owgan-hindi-bengal gatnaşyklarynyň köklerini yzarlamak bilen meşgul. Şeýde-şeýde, «Ýyldyzly gijeleriň» dowamy täze romana sapdy. P.Kadyrow Babyryň nesil şejeresiniň dowamy bolan Akbar hakdaky romanyna nokat goýdy. Onda Akbaryň egindeşi, dosty, serkerdesi, Hindistanda ýaşap geçen türkmen şahyry Baýram han hakda hem ýörite baplar bar.

Şadurdy ÇARYÝEW.

12.05.1989 ý, «Edebiýat we sungat» gazeti. Edebi makalalar